

Andrzej DAKOWICZ¹

PSYCHOLOGICZNA ANALIZA SYSTEMÓW RODZINNYCH MŁODYCH KOBIEŃ ZAANGAŻOWANYCH RELIGIJNIE

Psychologiczna analiza systemów rodzinnych młodych kobiet zaangażowanych religijnie oparta jest na analizie porównawczej danych uzyskanych z badań wykorzystujących metody autorstwa Marii Braun-Gałkowskiej: Skala Powodzenia Małżeństwa, Skala Postaw Rodzinnych i Schematyczny Rysunek Rodziny. Badania przeprowadzono na populacji 60 rodzin. Jedną połowę stanowiły rodziny młodych kobiet aktywnie uczestniczących w Ruchu Światło-Życie, drugą – rodziny młodych kobiet niezaangażowanych w jakiegokolwiek ruchy religijne, wyznających swoją wiarę w sposób tradycyjny. Analiza uzyskanych wyników wskazuje na istotne różnice pomiędzy systemami rodzinnymi badanych kobiet. Zadowolenie z małżeństwa rodziców młodych kobiet zaangażowanych religijnie jest zdecydowanie większe, niż zadowolenie z małżeństwa rodziców młodych kobiet niezaangażowanych religijnie. W percepcji badanych jakość kontaktów interpersonalnych jest zdecydowanie wyższa w rodzinach młodych kobiet zaangażowanych religijnie, niż w rodzinach młodych kobiet niezaangażowanych religijnie. Doświadczanie pozytywnego klimatu życia rodzinnego może zachęcać młode kobiety do aktywnego udziału we wspólnocie religijnej, gdzie służąc innym mają szansę na osiągnięcie wyższego poziomu osobistego rozwoju.

Słowa kluczowe: psychologia, kobieta, religia, wspólnota, rozwój.

---

¹ **Andrzej Dakowicz** – dr nauk humanistycznych w zakresie psychologii, adiunkt w Zakładzie Psychologii Społecznej i Rozwoju Człowieka na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku.

Wprowadzenie

Klimat życia rodzinnego, w największym stopniu tworzony przez jakość relacji interpersonalnej małżonków, ułatwia lub utrudnia osobisty rozwój samych małżonków², jak również ich dzieci³. Związek małżeński rodziców stanowi relację, której jakość istotnie wpływa na funkcjonowanie rodziny jako całości⁴. Można powiedzieć, że jakość relacji małżeńskiej kreuje atmosferę funkcjonowania rodziny jako wspólnoty osób, którą każdy z jej uczestników potencjalnie poprzez swoją obecność i zaangażowanie na różne sposoby ubogaca. To, co poszczególni członkowie wynoszą z rodziny, stanowi podstawę tworzenia relacji społecznych w miejscach, gdzie się pojawią. Może to być postawa zaangażowania, np. społecznego czy religijnego w określonych grupach lub stronięcie od nich, z tendencją do izolacji. Niekończące się przemiany kulturowe⁵, laicyzacja świadomości, osłabienie motywacji religijnej w myśleniu i zachowaniach, akcentowanie szczęścia osobistego i samorealizacji sprawia, że jednostki znacznie słabiej, niż było to dawniej, angażują się w działanie grup społecznych⁶. Angażowanie się w działalność grup społecznych m.in. o charakterze religijnym nierzadko stanowi dla młodego człowieka drogę do pełniejszego rozwoju swojej osobowości, gdzie ma szansę kształtowania allocentrycznego nastawienia do ludzi, nabywania umiejętności traktowania ich jako osób, tzn. wartości niewymienialnych, których nigdy nie należy traktować instrumentalnie, jako narzędzia do osiągnięcia osobistych celów⁷. Ponieważ szersze zmiany cywilizacyjne na różne sposoby dotyczą również funkcjonowania rodziny, warto w tym miejscu postawić pytanie badawcze, czy systemy rodzinne kobiet zaangażowanych religijnie charakteryzują się czymś szczególnym, co sprawia, że są one zmotywowane do czynnego udziału w grupie religijnej?

---

² A. Iwanicka, Wpływ małżeństwa na rozwój osobowy żony i męża, „Małżeństwo i Rodzina” 2005, nr 3, s. 18-21.

³ A. Gałkowska, Percepcja powodzenia małżeństwa rodziców a społeczny obraz siebie ich dorosłych dzieci, Lublin 1999.

⁴ M. Braun-Gałkowska, *Psychoprofilaktyka życia rodzinnego*, w: *Psychologia w służbie rodziny*, red. I. Janicka, T. Rostowska, Łódź 2003, s. 11.

⁵ L. Dyczewski, *Kultura w całościowym planie rozwoju*, Warszawa 2011, s. 34-70.

⁶ L. Dyczewski, *Małżeństwo i rodzina upragnionymi wartościami młodego pokolenia*, w: *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, red. L. Dyczewski, Lublin 2007, s. 12.

⁷ Z. Chlewiński, *Dojrzałość: osobowość, sumienie, religijność*, Poznań 1991, s. 21.

Metodologia badań

Materiał do psychologicznej analizy systemów rodzinnych kobiet zaangażowanych religijnie zebrano przy wykorzystaniu Skali Powodzenia Małżeństwa, Skali Postaw Rodzinnych i Schematycznego Rysunku Rodziny. Tak zebrany materiał pozwala ująć i scharakteryzować funkcjonowanie rodziny w sposób systemowy, uwzględniając subiektywne odczucia poszczególnych jej członków⁸.

Skala Powodzenia Małżeństwa została wykorzystana do określenia jakości związku małżeńskiego rodziców badanych kobiet. Składa się z 46 twierdzeń wyrażających istotne elementy udanego związku małżeńskiego. Osoba badana w pierwszej części badania zaznacza twierdzenia charakteryzujące jej małżeństwo, a w drugiej te twierdzenia, które jej zdaniem są najważniejsze, aby małżeństwo było udane i szczęśliwe. Porównanie wyników obu list pozwala na określenie liczbowego wskaźnika zadowolenia z małżeństwa, które nie jest podobieństwem do jakiegoś modelu teoretycznego, lecz wyraża subiektywne zadowolenie małżonków z tworzonej przez siebie relacji⁹.

Skala Postaw Rodzinnych służy do pomiaru postaw małżeńskich i rodzicielskich w aspekcie behawioralnym. Badani na jedenastostopniowej skali określają nasilenie postawy danej osoby w czterech wymiarach: bliskości, pomocy, swobody i wymagań. Poszczególnym punktom na skali przypisuje się następujące charakterystyki opisowe: najbardziej pożądaną, związany z dojrzałością umiar (4-8) i niepożądaną, wyrażający brak dojrzałości nadmiar (1-3) lub niedomiar (9-11). Zaletą skali jest możliwość porównania sposobu percepcji określonej postawy przez różne osoby, co daje realną szansę na poznanie rzeczywistości życia małżeńsko-rodzinnego w sposób bardziej obiektywny¹⁰.

Schematyczny Rysunek Rodziny jest prostszą wersją Testu Rysunku Rodziny i w oparciu o główne założenia technik projekcyjnych, umożliwia między innymi zebranie danych na temat jakości kontaktów interpersonalnych w ocenie badanych¹¹.

W badaniach wzięło udział 60 pełnych rodzin wyznania katolickiego, gdzie członkiem rodziny była studentka w wieku 19-24 lata. Jedną połowę stanowiły

⁸ A. Dakowicz, *Systemowe ujęcie życia rodzinnego*, w: *Rodzina podlaska wobec różnych wyzwań egzystencjalnych*, red. A. Dakowicz, Białystok 2004, s. 17-20.

⁹ M. Braun-Gałkowska, *Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia w małżeństwie*, Warszawa 1985, s. 56-58.

¹⁰ M. Braun-Gałkowska, *Poznawanie systemu rodzinnego*, Lublin 2007, s. 28-29.

¹¹ M. Braun-Gałkowska, *Metody poznawania systemu rodzinnego*, Lublin 2002, s. 54.

rodziny młodych kobiet aktywnie uczestniczących w Ruchu Światło-Życie, m.in. poprzez cotygodniowe spotkania formacyjne. Drugą połowę stanowiły rodziny młodych kobiet niezaangażowanych w jakiegokolwiek ruchy religijne, wyznających swoją wiarę w sposób tradycyjny. Rodziny dobierano tak, aby inne czynniki niż zaangażowanie religijne córek ich nie różnicowały¹².

W opracowaniu wyników wykorzystano program komputerowy SPSS 14,0 PL for Windows, za pomocą którego obliczono wartości testu t-Studenta i chi-kwadrat dla porównywanych systemów rodzinnych¹³.

Wyniki badań

Uzyskane wyniki Skali Powodzenia Małżeństwa rodziców badanych kobiet wskazują na zdecydowanie większe poczucie zadowolenia ze swojego związku małżeńskiego zarówno matek ($p < 0,00$ – tabela 1), jak i ojców ($p < 0,00$ – tabela 1) kobiet zaangażowanych religijnie od matek i ojców kobiet niezaangażowanych religijnie.

Tabela 1. Średnie wyniki Skali Powodzenia Małżeństwa rodziców badanych kobiet

Badani	Rodzice kobiet zaangażowanych religijnie		Rodzice kobiet niezaangażowanych religijnie		Istotność różnic
	M	s	M	s	
Matki	78,2	14,7	56,9	19,8	0,00
Ojcowie	73,1	14,7	54,7	20,2	0,00

Źródło: opracowanie własne.

Postawy rodzicielskie matek wobec córek, w obu grupach badanych rodzin, w percepcji matek, ojców i córek najczęściej charakteryzują się umiarem i nadmiarem, a znacznie rzadziej niedomiarem w bliskości, pomocy, kierowaniu i wymaganiach. Wystąpiła jedna różnica osiągająca poziom istotności staty-

¹² Badania zostały przeprowadzone w Łapach (województwo podlaskie) przez Magdę Perkowską w ramach seminarium magisterskiego z psychologii małżeństwa i rodziny, prowadzonego przez dr. Andrzeja Dakowicza w Zakładzie Psychologii Społecznej i Rozwoju Człowieka na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku.

¹³ J. Górniak, J. Wachnicki, *Pierwsze kroki w analizie danych SPSS PL for Windows*, Kraków 2003.

stycznej. Ojcowie młodych kobiet niezaangażowanych religijnie, przypisują matkom (swoim żonom) nadmiar w wymiarze kierowania wobec własnych córek ($p < 0,03$ – tabela 3).

Tabela 2. Postawy matek wobec córek w percepcji matek

Postawa	Kategorie	Matki córek zaangażowanych religijnie		Matki córek niezaangażowanych religijnie	
		N	%	N	%
Bliskość	Nadmiar	19	63,3	20	66,7
	Umiar	11	36,7	10	33,3
	Niedomiar	0	0	0	0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 0,73, df = 1, p = n.i.</i>					
Pomoc	Nadmiar	12	40,0	17	56,7
	Umiar	18	60,0	26	43,3
	Niedomiar	0	0	0	0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 1,66, df = 1, p = n.i.</i>					
Kierowanie	Nadmiar	3	10,0	6	20,0
	Umiar	24	80,0	21	70,0
	Niedomiar	3	10,0	3	10,0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 1,20, df = 2, p = n.i.</i>					
Wymagania	Nadmiar	8	26,7	7	23,3
	Umiar	20	66,7	20	66,7
	Niedomiar	2	6,6	3	10,0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 0,26, df = 2, p = n.i.</i>					

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Postawy matek wobec córek w percepcji ojców

Postawa	Kategorie	Matki córek zaangażowanych religijnie		Matki córek niezaangażowanych religijnie	
		N	%	N	%
Bliskość	Nadmiar	18	60,0	17	56,7
	Umiar	12	40,0	12	40,0
	Niedomiar	0	0	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 1,02, df = 2, p = n.i.</i>					
Pomoc	Nadmiar	15	50,0	12	40,0
	Umiar	15	50,0	17	56,7
	Niedomiar	0	0	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 1,45, df = 2, p = n.i.</i>					
Kierowanie	Nadmiar	2	6,7	13	43,3
	Umiar	26	86,7	17	56,7
	Niedomiar	2	6,6	0	0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 11,95, df = 2, p < 0,03</i>					
Wymagania	Nadmiar	11	36,7	8	26,7
	Umiar	15	50,0	22	73,3
	Niedomiar	4	13,3	0	0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 5,79, df = 2, p = n.i.</i>					

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Postawy matek wobec córek w percepcji córek

Postawa	Kategorie	Matki córek zaangażowanych religijnie		Matki córek niezaangażowanych religijnie	
		N	%	N	%
Bliskość	Nadmiar	17	56,7	14	46,7
	Umiar	12	40,0	11	36,7
	Niedmiar	1	3,3	5	16,6
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 3,00, df = 2, p = n.i.</i>					
Pomoc	Nadmiar	10	33,3	14	46,7
	Umiar	20	66,7	15	50,0
	Niedmiar	0	0	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 2,38, df = 2, p = n.i.</i>					
Kierowanie	Nadmiar	9	30,0	15	50,0
	Umiar	21	70,0	14	46,7
	Niedmiar	0	0	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 3,90, df = 2, p = n.i.</i>					
Wymagania	Nadmiar	11	36,7	9	30,0
	Umiar	18	60,0	21	70,0
	Niedmiar	1	3,3	0	0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 1,43, df = 2, p = n.i.</i>					

Źródło: opracowanie własne

Tabela 5. Postawy ojców wobec córek w percepcji ojców

Postawa	Kategorie	Ojcowie córek zaangażowanych religijnie		Ojcowie córek niezaangażowanych religijnie	
		N	%	N	%
Bliskość	Nadmiar	21	70,0	21	70,0
	Umiar	8	26,7	8	26,7
	Niedomiar	1	3,3	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 0, df = 2, p = n.i.</i>					
Pomoc	Nadmiar	12	40,0	18	60,0
	Umiar	17	56,7	11	36,7
	Niedomiar	1	3,3	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 2,48, df = 2, p = n.i.</i>					
Kierowanie	Nadmiar	5	16,7	4	13,3
	Umiar	22	73,3	24	80,0
	Niedomiar	3	10,0	2	6,7
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 0,39, df = 2, p = n.i.</i>					
Wymagania	Nadmiar	11	36,7	10	33,3
	Umiar	16	53,3	20	66,7
	Niedomiar	3	10,0	0	0
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 3,49, df = 2, p = n.i.</i>					

Źródło: opracowanie własne.

Postawy rodzicielskie ojców wobec córek w obu typach badanych rodzin, w percepcji ojców, matek i córek określone były bardzo podobnie. We wszystkich wymiarach postawy rodzicielskiej najczęściej postrzegane były w kategoriach umiaru, następnie nadmiaru i najrzadziej niedomiaru. Nie zarejestrowano różnic osiagających poziom istotności statystycznej.

W ocenie rodziców obu typów badanych rodzin z wykorzystaniem Schematycznego Rysunku Rodziny, kontakt między nimi zdecydowanie najczęściej

określany jest jako dobry, bardzo rzadko jako średni i sporadycznie jako zły lub pojawia się pominięcie. Zupełnie inaczej kontakt między swoimi rodzicami postrzegają córki. Wszystkie młode kobiety zaangażowane religijnie kontakt pomiędzy rodzicami określają jako dobry, natomiast niezaangażowane religijnie bardzo często nie zaznaczają kontaktu lub określają go jako średni ($p < 0,01$ – tabela 10).

Wszystkie kontakty pomiędzy matką a córką w obu typach badanych rodzin, zarówno przez matki, jak i córki, postrzegane są jako dobre. Tak samo te kontakty widzą ojcowie córek zaangażowanych religijnie, natomiast u ojców córek niezaangażowanych religijnie bardzo często pojawiały się pominięcia ($p < 0,02$ – tabela 12).

Jednoznacznie ojcowie córek zaangażowanych religijnie swój kontakt z córkami określają jako dobry, podobnie wygląda to u ojców córek niezaangażowanych religijnie, u których tylko po jednym razie wystąpił kontakt średni i zły (tabela 14). Zarówno matki, jak i córki zaangażowane religijnie kontakt z ojcami we wszystkich badanych rodzinach określają jako dobry. Inaczej kontakt z ojcami postrzegają matki córek niezaangażowanych religijnie i same córki. Matki córek niezaangażowanych religijnie kontakty z ojcem najczęściej określają jako dobre, ale są tam też kontakty średnie i pominięcia ($p < 0,02$ – tabela 15). Młode kobiety niezaangażowane religijnie swoje kontakty z ojcami najczęściej określają jako dobre i podobnie jak to postrzegają ich matki, zaznaczają również kontakty średnie ($p < 0,04$ – tabela 16).

Systemy rodzinne młodych kobiet zaangażowanych religijnie w stosunku do systemów rodzinnych młodych kobiet niezaangażowanych religijnie charakteryzują się większą ilością postaw rodzicielskich w kategoriach umiaru, jak również większą ilością dobrych kontaktów pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny, które są postrzegane bardzo podobnie przez matki, ojców i same córki. W przypadku rodzin młodych kobiet niezaangażowanych religijnie oceny postaw rodzicielskich nierzadko odbiegały od najbardziej pożądanego umiaru, a wzajemne kontakty nie zawsze były podobnie określane przez poszczególnych członków rodziny: matki, ojców i córki.

Tabela 6. Postawy ojców wobec córek w percepcji matek

Postawa	Kategorie	Ojcowie córek zaangażowanych religijnie		Ojcowie córek niezaangażowanych religijnie	
		N	%	N	%
Bliskość	Nadmiar	17	56,7	15	50,0
	Umiar	13	43,3	14	46,7
	Niedomiar	0	0	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
$chi^2 = 1,16, df = 2, p = n.i.$					
Pomoc	Nadmiar	12	40,0	15	50,0
	Umiar	18	60,0	15	50,0
	Niedomiar	0	0	0	0
	Razem	30	100	30	100
$chi^2 = 0,60, df = 2, p = n.i.$					
Kierowanie	Nadmiar	2	6,7	4	13,3
	Umiar	25	83,3	24	80,0
	Niedomiar	3	10,0	2	6,7
	Razem	30	100	30	100
$chi^2 = 1,66, df = 2, p = n.i.$					
Wymagania	Nadmiar	11	36,6	9	30,0
	Umiar	17	56,7	19	63,3
	Niedomiar	2	6,7	2	6,7
	Razem	30	100	30	100
$chi^2 = 0,31, df = 2, p = n.i.$					

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Postawy ojców wobec córek w percepcji córek

Postawa	Kategorie	Ojcowie córek zaangażowanych religijnie		Ojcowie córek niezaangażowanych religijnie	
		N	%	N	%
Bliskość	Nadmiar	13	43,3	12	40,0
	Umiar	17	56,7	16	53,3
	Niedmiar	0	0	2	6,7
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 2,07, df = 2, p = n.i.</i>					
Pomoc	Nadmiar	9	30,0	12	40,0
	Umiar	21	70,0	16	53,3
	Niedmiar	0	0	2	6,7
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 3,10, df = 2, p = n.i.</i>					
Kierowanie	Nadmiar	8	26,7	7	23,3
	Umiar	21	70,0	22	73,4
	Niedmiar	1	3,3	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 0,09, df = 2, p = n.i.</i>					
Wymagania	Nadmiar	7	23,3	11	36,7
	Umiar	22	73,4	18	60,0
	Niedmiar	1	3,3	1	3,3
	Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 1,28, df = 2, p = n.i.</i>					

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 8. Kontakt między ojcem a matką w percepcji matek

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	28	93,3	27	90,0
Średni	1	3,3	2	6,7
Zły	0	0	1	3,3
Pominięcie	1	3,3	0	0
Razem	30	100	30	100

$chi^2 = 2,35, df = 3, p = n.i.$

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9. Kontakt między ojcem a matką w percepcji ojców

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	25	83,4
Średni	0	0	4	13,3
Zły	0	0	1	3,3
Pominięcie	0	0	0	0
Razem	30	100	30	100

$chi^2 = 5,45, df = 2, p = n.i.$

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 10. Kontakt między ojcem a matką w percepcji córek

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	19	63,3
Średni	0	0	4	13,3
Zły	0	0	0	0
Pominięcie	0	0	7	23,4
Razem	30	100	30	100

$chi^2 = 13,46, df = 2, p = n.i.$

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11. Kontakt między matką a córką w percepcji matek

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	30	100,0
Średni	0	0	0	0
Zły	0	0	0	0
Pominięcie	0	0	0	0
Razem	30	100	30	100

Statystyki nie zostały obliczone – wszystkie rodzaje kontaktu mają identyczne wartości

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 12. Kontakt między matką a córką w percepcji ojców

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	22	73,3
Średni	0	0	0	0
Zły	0	0	0	0
Pominięcie	0	0	8	26,7
Razem	30	100	30	100
<i>chi² = 9,23, df = 1, p < 0,02</i>				

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 13. Kontakt między matką a córką w percepcji córek

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	30	100,0
Średni	0	0	0	0
Zły	0	0	0	0
Pominięcie	0	0	0	0
Razem	30	100	30	100
<i>Statystyki nie zostały obliczone – wszystkie rodzaje kontaktu mają identyczne wartości</i>				

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 14. Kontakt między ojcem a córką w percepcji ojców

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	28	93,4
Średni	0	0	1	3,3
Zły	0	0	1	3,3
Pominięcie	0	0	0	0
Razem	30	100	30	100

$chi^2 = 2,06, df = 2, p = n.i.$

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 15. Kontakt między ojcem a córką w percepcji matek

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	20	66,7
Średni	0	0	4	13,3
Zły	0	0	0	0
Pominięcie	0	0	6	20,0
Razem	30	100	30	100

$chi^2 = 12,00, df = 2, p < 0,02$

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 16. Kontakt między ojcem a córką w percepcji córek

Rodzaj kontaktu	Rodziny kobiet zaangażowanych religijnie		Rodziny kobiet niezaangażowanych religijnie	
	N	%	N	%
Dobry	30	100,0	24	80,0
Średni	0	0	5	16,7
Zły	0	0	0	0
Pominięcie	0	0	1	3,3
Razem	30	100	30	100
$chi^2 = 6,66, df = 2, p < 0,04$				

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie i dyskusja wyników

Rodzice młodych kobiet zaangażowanych religijnie charakteryzują się znacznie lepszą jakością relacji małżeńskiej, niż rodzice młodych kobiet niezaangażowanych religijnie. Małżeństwo rozumiane tu jest jako specyficzny podsystem rodziny złożony z dorosłych osób wywodzących się z dwóch różnych rodzin generacyjnych, które związały się na stałe, aby wspólnie mieszkać i żyć¹⁴. Wyższy poziom powodzenia związku małżeńskiego rodziców młodych kobiet zaangażowanych religijnie może wynikać z ich stosunku do rodzicielstwa, postrzeganego jako znacząca wartość, która wpływa na rozwój związku małżeńskiego z większą obopólną satysfakcją ujmowaną w szerszym kontekście rodzinnym¹⁵. Wysoka jakość związku małżeńskiego stanowi fundament, na bazie którego każde dziecko realizuje specyficzne na jego poziomie rozwoju potrzeby i zdobywa zaufanie potrzebne do eksperymentowania z własną unikalną indywidualnością¹⁶. Wyższa jakość relacji małżeńskiej wpływa w kon-

¹⁴ M. Plopa, *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Kraków 2005, s. 51.

¹⁵ M. Plopa, *Rodzicielstwo jako wyzwanie dla małżeństwa: perspektywa teorii systemowej*, w: *Wybrane problemy współczesnych małżeństw i rodzin*, red. H. Liberska, A. Malina, Warszawa 2011, s. 38.

¹⁶ J. Bradshaw, *Zrozumieć rodzinę. Rewolucyjna droga odnalezienia samego siebie*, Warszawa 1994, s. 66.

sekwencji na postawy rodzicielskie¹⁷, których realizacja zaspokaja podstawowe potrzeby psychiczne dziecka¹⁸ i otwiera drogę ku dalszemu osobistemu rozwojowi¹⁹. Jedną z dróg rozwoju osobowościowego jest poszerzenie sfery kontaktów społecznych, np. poprzez aktywny udział w grupie o charakterze religijnym.

Postawy rodzicielskie matek i ojców obu typów badanych rodzin są bardzo podobne, najczęściej charakteryzują się umiarem, rzadziej nadmiarem, a najrzadziej niedomiarem w bliskości, pomocy, kierowaniu i wymaganiach. Wystąpiła tylko jedna różnica osiągająca poziom istotności statystycznej. Ojcowie młodych kobiet niezaangażowanych religijnie w postawach rodzicielskich matek (swoich żon) zdecydowanie częściej widzą nadmiar kierowania, niż ojcowie młodych kobiet zaangażowanych religijnie. Badania dotyczące postaw rodzicielskich małżonków zadowolonych i niezadowolonych ze swojego związku często podkreślają zgodność w percepcji postaw rodzicielskich u małżonków zadowolonych ze swojego związku i brak zgodności w percepcji postaw rodzicielskich u małżonków niezadowolonych ze swojego związku małżeńskiego²⁰. Postawa rodzicielska matek wyrażająca się w nadmiarze kierowania może prowadzić do braku autonomii emocjonalnej dziecka, a przede wszystkim nieliczenia się z jego zainteresowaniami²¹. W takiej sytuacji należy z dużym stopniem prawdopodobieństwa spodziewać się, że gdyby dziecko wyraziło chęć wstąpienia do wspólnoty o charakterze religijnym, nie zostałoby to zaaprobowane przez matkę, np. z powodu niepokoju związanego z brakiem doświadczenia osobistego życia wspólnotowego, niepewnością, co je tam może spotkać, lub innych planów na spędzanie wolnego czasu dla swojego dziecka.

Mniejsza ilość dobrych kontaktów interpersonalnych w rodzinach młodych kobiet niezaangażowanych religijnie (szczególnie w ich ocenie) pomiędzy matką a ojcem może dawać im przeświadczenie, że takie są relacje pomiędzy kobietami i mężczyznami, przez co nie czują się zachęczone do poszerzenia

¹⁷ A. Dakowicz, *Postawy rodzicielskie małżonków zadowolonych i niezadowolonych ze swojego związku*, w: *W świecie dziecka. Wybrane zagadnienia z psychologii wychowawczej i rodziny*, red. B. Lachowska, M. Grygielski, Lublin 1999, s. 86.

¹⁸ M. Parol, *Potrzeby a relacje między mężczyznami i kobietami*, „Fides et Ratio” 2013, nr 2, s. 7.

¹⁹ P. K. Oleś, *Psychologia człowieka dorosłego*, Warszawa 2011.

²⁰ M. Braun-Gałkowska, *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*, Lublin 1992, s. 144-151.

²¹ T. Rostowska, *Małżeństwo, rodzina, praca a jakość życia*, Kraków 2008, s. 141.

obszarów relacji społecznych, np. aktywnie angażując się w funkcjonowanie grupy o charakterze religijnym. Relacje te mogą być odbierane bardziej jako zagrożenie niż perspektywa zdobycia czegoś cennego. Młode kobiety niezaangażowane religijnie poprzez zachowanie dystansu wobec innych w pewnym sensie wycofują się z bliższych relacji interpersonalnych i ze swojej strony utrwalają nie najlepsze relacje ze swoimi rodzicami. Z kolei dominująca ilość dobrych kontaktów interpersonalnych w rodzinach młodych kobiet zaangażowanych religijnie ułatwia im zaspokajanie potrzeb emocjonalnych, wzajemnej więzi i współdziałania²², co może stać się dobrym wzorcem, jak należy tworzyć szerszą wspólnotę, np. religijną, do której bardziej wnosi się siebie, służy innym, niż dba o zaspokojenie swoich potrzeb. Doświadczenie udziału we wspólnocie religijnej, kontaktu z różnymi ludźmi, zwiększa kompetencje społeczne młodych kobiet i staje się czymś, co według systemowego ujęcia życia rodzinnego, wpływa na funkcjonowanie ich rodzin pochodzenia²³, np. poprzez zwiększenie jakości kontaktów interpersonalnych pomiędzy nimi a matką i ojcem. Poważne traktowanie swojej wiary i przynależności do Kościoła sprawia, że bardziej widzi się, jak niedoskonale jest ona realizowana i nad czym trzeba jeszcze popracować²⁴. Może być tak, że młode kobiety zaangażowane religijnie czują się wewnętrznie zmotywowane do tego, aby dbać ze swojej strony o jak najlepsze relacje z rodzicami i efekty tego widzimy w większej liczbie dobrych relacji interpersonalnych pomiędzy nimi a ich rodzicami, niż ma to miejsce w relacjach pomiędzy młodymi kobietami niezaangażowanymi religijnie a ich rodzicami. Ze względu na wzrastające kompetencje komunikacyjne młode kobiety zaangażowane religijnie funkcjonując we wspólnocie mogą pomóc tym, którzy przychodząc do wspólnoty szukają wsparcia, pomocy ze względu na przeżywane osobiste trudności życiowe. Gdyby w przyszłości planowały zawarcie związku małżeńskiego, to ze względu na doświadczane w rodzinie i wspólnocie religijnej pozytywne kontakty interpersonalne mają szansę na tworzenie satysfakcjonującej relacji małżeńskiej i zaangażowanie się we wspólnotę religijną już jako małżeństwo. Prowadzone badania z zakresu funkcjonowania młodych małżeństw zaangażowanych religijnie wskazują na

---

²² M. Braun-Gałkowska, *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*, dz. cyt., s. 147.

²³ M. Ryś, *Systemy rodzinne. Metody badań struktury rodziny pochodzenia i rodziny własnej*, Warszawa 2001, s. 8-10.

²⁴ M. Braun-Gałkowska, *Zaprosili także Jezusa. Konferencje przedmałżeńskie*, Lublin 2009, s. 229.

ich większą satysfakcję ze związku małżeńskiego, większe oczekiwania co do małżeństwa, lepsze relacje interpersonalne i bardziej jednolite postawy małżeńskie, przez co tworzą znacznie korzystniejszą atmosferę życia rodzinnego, sprzyjającą osobistemu rozwojowi wszystkich członków rodziny, niż ma to miejsce w rodzinach małżeństw niezaangażowanych religijnie²⁵.

Dostrzeżone i opisane prawidłowości w funkcjonowaniu systemów rodzinnych młodych kobiet zaangażowanych i niezaangażowanych religijnie oparte są na stosunkowo małej liczbie przebadanych rodzin. Aby zgłębić zagadnienie i wyciągnąć dalej idące wnioski, należałoby przeprowadzić badania na większej liczbie rodzin, uwzględniając również różne rodzaje grup o charakterze religijnym w których uczestniczą młode kobiety.

Andrzej Dakowicz: Psychological analysis of family systems of the young women involved religiously

Psychological analysis of family systems of religiously engaged young women is based on comparative analysis of data obtained from research employing methods created by Maria Braun-Gałkowska: Scale of Well-Being in Marriage, Scale of Family Attitudes and Schematic Drawing of the Family. The research was conducted on the population of 60 families. Half of the families were those of young women actively engaged in the Light-Life Movement, whereas the other half were families of young women not engaged in any religious movements but expressing their faith in a traditional way. The analysis of the results obtained shows substantial differences between family systems of subjects. The satisfaction with their parents' marriage of religiously engaged young women is definitely higher than satisfaction with their parents' marriage of young women who are not religiously engaged. Quality of interpersonal contacts in subjects' perception is definitely higher in families of religiously engaged young women than in families of women not religiously engaged. The experience of positive climate in the family life may encourage young women to actively engage in their religious community where they have a chance to achieve a higher level of personal development by serving others.

Key words: psychology, woman, religion, community, development.

---

²⁵ A. Dakowicz, *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych małżeństw zaangażowanych religijnie*, „Studia Teologiczne – Białystok, Drohiczyn, Łomża” 2012, nr 30, s. 125.